

Georg Schuldheis. :  
Några minnesord,  
uttalade i svenska  
läkaresällskapet  
de...

Linroth, Klas Mauritz

*8 B Br. Schuldheis*



National Library  
of Sweden

[SCHULDHEIS, G.]

av LINROTH, K. M.

SÄRTRYCK UR HYGIEA 1909.

Bisq.  
do.  
(Pv)  
o.

Kungl. biblioteket



0 0000 000137200



*Johann* **Georg Schuldheis.**

Några minnesord, uttalade i Svenska Läkaresällskapet den 23 februari 1909.

Den förlust, som drabbat Svenska läkarkåren genom Georg Schuldheis' i går timade bortgång, torde väl kännas allra lifligast i den krets, där han under de sistförflutna 8—9 åren haft sin förnämsta verksamhet. Må det därför tillåtas mig att med några ord ge ett uttryck åt saken och att bringa den aflidne ämbetsbroderns minne det erkännande, han i så hög grad förtjänat.

Född 1864 var Schuldheis vid sin bortgång endast 44 år gammal. Sin licentiatexamen tog han 1892. Efter korta förordnanden på skilda områden före och efter denna examen kom han 1893 in på hospitalsläkarbanan, där han mycket snart ådrog sig uppmärksamhet genom allvaret i sina studier och genom sitt klara omdöme i en hel del hospitalsväsendet rörande frågor. Äfven utanför den trängre kretsen af hospitalsläkare riktades uppmärksamheten på den unge begåfvade mannen genom en liten skrift med titel »Om det rättsliga skyddet af de sinnessjuka», som utkom 1895 och hvori han skarpt gick till rätta med en känd hufvudstadsläkare för hans anspråksfulla, men ovisa och af allt för bristande sakkunskap burna framställning i en utgifven bok om hospitalsvård och sinnessjukas skydd.

Men det var ej endast skärpan och sarkasmen i denna skrift, som gjorde densamma uppmärksam, utan kanske fast mera författarens mindre vanliga makt öfver språket och dess resurser, hans klara, öfvertygande framställningskonst samt den sakkunskap i det behandlade ämnet, som framlyste

så godt som ur hvarje rad. Den för kritiken utsatte är ock än i dag Schuldheis svaret skyldig.

Under sina fortgående studier på hospitalen och i deras samlade skatt af utförliga journaler öfver samtliga där vårdade patienter upptog Schuldheis särskildt till behandling frågan om förbiseenden och misstydningar af psykiatriska lidanden hos fångar. Hans undersökningar ledde till den mycket omfattande och högeligen läsvärda boken »Om *sinnessjuka fångar* i Sverige under åren 1865—1894, rättsmedicinska och kliniska studier», hvilken på samma gång tjänade Schuldheis till gradualafhandling och föranledde hans kallelse till docent i psykiatri vid Uppsala universitet. Att här ingå i någon redogörelse för bokens innehåll, därtill har tid saknats. Men det må sägas, att densamma tvifvelsutän gaf uppslaget inom vårt land till det kraf på noggrannare beaktande af brottslingars sinnesbeskaffenhet, som utmärkt senaste tiden, äfvensom att reformifvern hos Schuldheis präglades af en nykter begränsning, som gör intrycket däraf så mycket mera imponerande.

Efter ännu några års tjänstgöring på hospital och en utländsk resa för psykiatriska studier var Schuldheis helt visst synnerligen väl skickad för den uppgift, som efter medicinalrådet Bollings död år 1901 anförtroddes honom, eller att såsom medicinalråd inträda i Medicinalstyrelsen och där öfvertaga föredragningen af rättspsykiatriska frågor och ärenden rörande hospitalens förvaltning. Emellertid hade några år förut inträtt öfverinspektörsbefattningen för sinnessjukvården i riket, med hvilken följde skyldigheten att genom täta besök på sinnessjukvårdsanstalterna öfvervaka de sjukas behandling och deras behof af anstaltsvård. Äfven denna befattning blef under loppet af samma år ledig, och Schuldheis mottog då Kungl. Maj:ts förordnande på tjänsten, hvilken han allt intill sin död bibehöll. Han kunde naturligtvis icke samtidigt bestrida sitt medicinalrådsämbete. Men på grund af öfverinspektörsbefattningens nära förbindelse med Medicinalstyrelsen och öfverinspektörens åliggande att äfven biträda styrelsen vid handläggning af hospitalsärenden och rättsmedicinska frågor rörande sinnesbeskaffenhet har Schuld-

heis varit en mycket flitig arbetare i Medicinalstyrelsens tjänst.

Bland ärenden af större omfattning, som särskildt varit åt honom anförtrödda, vill jag i främsta rummet nämna den *undersökning angående sinnessjuka och sinnesslöa i riket*, som år 1901 uppdrogs åt Medicinalstyrelsen. I planläggningen af denna undersökning tog Schuldheis en framstående del, och berättelsen däröfver — ett arbete på mellan 200 och 300 kvartsidor, som utkom i slutet af 1902 — har författats af honom. Frukten häraf blef en fullständig plan till sinnessjukvårdens ordnande i Sverige, hvilken plan bland annat innefattar anläggningen så småningom af flera nya hospital, och i enlighet med denna plan hafva statsmakterna hittills beslutat tre större och flera mindre hospitalsbyggen.

Äfven om valet af plats för och om utarbetandet af program och ritningar till dessa byggnadsföretag, som till stor del nu äro utförda, har Schuldheis inlagt en synnerligen stor förtjänst. Särskildt komma de båda *hospitalen vid Säter och Västervik* med deras mot förut rikt utbildade paviljongssystem och koloniafdelningar att för alla tider hugfästa minnet af Schuldheis' framstående insikt och duglighet äfven på detta område.

Många äro dessutom de för riksdagen afsedda framställningar i frågor rörande hospitalsväsendet, vid hvilkas affattande Medicinalstyrelsen haft förmånen kunna draga nytta af Schuldheis' eminenta förmåga att bruka pennan.

I detta sammanhang kan jag icke heller förbigå de »råd och anvisningar rörande vården af sinnessjuka i enskilda hem och å försörjningsinrättningar», Schuldheis enligt uppdrag utarbetat och som nu dagligen spridas i bygderna i syfte att verka rättelse i de många missbruk, som senare tidens läkaruppsikt öfver sinnessjuka i landet uppdagat.

Utom åt sinnessjukvården har Schuldheis ägnat mycket intresse och mycket arbete åt *sinnesslösas* vård, och han hade särskildt uppdrag af chefen för ecklesiastikdepartementet att utöfva inspektion öfver idiotanstalterna i riket. Många och viktiga äro också de förbättringar, hans outtröttliga uppsikt och ofta ganska skarpa anmärkningar framkallat.

Angående sin inspektionsverksamhet på båda områdena har Schuldheis årligen afgifvit tryckta berättelser, som för all framtid skola vittna om hans orädda framträdande och kraftiga inskridande, men äfven om de segrar han — ofta efter stort motstånd — vunnit i striden mot oförstånd och inrotade missbruk. Behagliga voro icke alltid Schuldheis' anmärkningar för dem, som därför blefvo utsatta, men syftet med dem var städse *sakligt*, och detta torde förklara, att motståndet i allmänhet bröts och att han kunde utträta så mycket, som han verkligen gjorde, trots det missnöje, som emellanåt förspordes efter hans inspektioner på idiotanstalterna och de kommunala anstalterna för sinnessjuka.

Schuldheis hade alltid en svag hälsa. Redan i ungdomen skall han hafva lidit af tuberkulos. Det plågade honom att tala länge, hvilket torde förklara hans motvilja mot offentligt muntligt uppträdande. Här i Sällskapet kunde han aldrig förmås hålla föredrag, ehuru han därtill, så vidt jag förstår, haft större förutsättningar än de flesta, och föredragningen i Medicinalstyrelsen medförde städse för honom en synbar ansträngning.

Sedan förra våren har Schuldheis nästan beständigt varit sjuk, men städse intresserad och besjälad af verksamhetslust åtog han sig gärna hemarbete, äfven sedan det blef honom omöjligt att gå ut. Ännu få dagar före sin död grep han till penna för att uttrycka sin sorg och harm öfver riksdagens afslag å den honom nära om hjärtat liggande frågan om byggandet af ett nytt hospital i Östersund, hvilket emellertid efter all sannolikhet ändock kommer att utföras i nära öfverensstämmelse med den af Schuldheis med lifligt intresse omfattade planen, om ock, till följd af statsfinansernas nuvarande läge, något senare än eljest skulle blifvit händelsen.

I kretsen af jämnåriga var Schuldheis alltid den glade och intressante kamraten, som gärna sågs och till hvars ord man med förtroende lyssnade.

Vid Schuldheis bår står sörjande maka men inga barn.  
Heder åt den dugande mannens minne!

Klas Linroth.



